

המאבק על העלייה

באפריל 1946 נסענו — מונדק, רוברט ואני — לפריס, להיפגש עם נחום שדמי, מפקד ה"הגנה" באירופה. בכואנו אל נחום הגיעה אלינו ידיעה שהלמה בנו קשות. בגמל להרספציה באיטליה נעצרו ע"י האיטלקים (בהשפעת האנגלים) 1200 מעפילים, שעה שהובאו ברכב צבאי של היחידות העבריות שבאיטליה לגמל, שבו חילתה להם האניה „פדה", עלימנת להעבירם בחשאי לארץ-ישראל, בין המעפילים שנעצרו נמצאו גם יהודה ארוז, ישראל ליברטובסקי, שלהבת פרייר ועוד חברים פעילים אחרים.

מיד שקענו כולנו בפעולה קדחתנית. נחום ביקש ממשו שרה, ראש-המחלקה המדינית של הסוכנות — ה"הגנה" הינה כסופה להכרעות מחלקתו בענינים רבים — שזודמן אז לשווצריה, אישור וסמכויות נרחבות לפעולות למען שחרורו של יהודה, כוכור, היה יהודה ארוזי מבוקש ע"י האנגלים בשל גניבת נשק מן הצבא הבריטי; הוא הואשם בכך, שהיה האדם העומד בראש רשת-הגניבות הללו. במסיבות הללו קיים היה בלבנו חשש מבוסס, כי אם יזוהה יהודה ע"י הבריטים, ודאי שצפוי לו גורל מר. ה" C.L.D. (הבולשת האורחית הבריטית בארץ-ישראל) ה" F.S.S. („בטחון שוה" הצבאי) לא יחוסו עליו — עדיין זועמים היו על שלא עלה בידם, במשך כל השנים הללו, לחפסו ולשים עליו ידם, למרות העיקוב שעקבו אחרי בני

משפחתו, אחר רבקה אשתו ואחר ילדיה, שהיו מתחקים על צעדיהם בלכתם לבית-הספר וממנו, שמא ממתין להם אביהם לראותם בדרך. הם הרגישו כי הישוב הייחודי היתל בהם — למרות הכרזות הרבות אשר הציפו את עדי הארץ ומושבותיה התנוססו מעל הכתלים, ועל אף המודעות בעתונות, שהבטיחו פרסים נכבדים למוטרי ידיעות, שתבאנה להפיסחם או מאסדם של יהודה ארוז ויצחק לוי — לא נע ולא נע איש לעזור לשלטונות. הם גם חששו מפני המגע עם ארוז והזכירו במודעותיהם, כי המפגש בו חייב לדעת, כי יש להניח שהוא (ארוז) נושא עמו נשק ולא יחסס להשתמש בו בגד רחפם. אחרי חצניים שזונה אליעזר גולדברג ע"י ה" F.S.S., כאשר נתפס בהעברת נשק לארץ-ישראל, היה לנו יסוד גמור שלא לפקפק בדבד, כי אם ייתפס, חלילה, יהודה, ויזוהה, יהיה צפוי לו „טיפול" אכזרי מידי חוקריו.

לאחר שיחתו עם שרת הטיל עלי נחום לצאת לאיטליה והסמיכני לנקוט בכל האמצעים הדרושים כדי לשחרר את יהודה.

מיד חורגו לבלגיה, מקום חנייתה של „החטיבה היהודית הלוחמת", כדי לארגן מכאן קבוצת חברים נאמנים וזוענים שתצא לאיטליה. חששנו מאוד, שעם מעצר הקבוצה הפעילה בעניני העפלה — ויהודה בראשה — עלולה להיפסק פעולת ההעפלה באיטליה, כן חששנו, כי לא תהיה לנו ברירה, אלא לשחרר את יהודה בכוח; ולכן נטלנו עמנו, כפי יכולתנו, גם אמצעים טכניים, אשר שיצרנו, כי ניוקק להם לשם כך, כמסענו מפריס לבלגיה התיצענו והחלטנו, כי נצא מבלגיה בגיפ גוורר-צוקב ונהיה מלווים על-ידי סנדר, שיסע עמנו על פני בלגיה וצרפת, עד לגבול האיטלקי, ישא את הדלק הדרוש לנו בדרכנו וישמש לנו, איפוא, תחנת דלק ביידת, לכל נצטרך לפנות לתחנות הדלק שבצדי הדרכים, נוכל להיות עצמאיים בתנועותינו ולא לבוא כמעט בשום מגע עם גופים שונים בדרך; ממילא תמעטנה, איפוא, הענויות האפשריות על מעברנו, בבלגיה, איירגור למסע סנדר מן הגדוד הראשון וכו', ליווי" לו את הסמל סמי לוי, לכולנו הוכנו צווי תנועה ותעודות מסע מתאימות, שנשאנו את הכותרת: „מפקדת הארמיה הבריטית על הריין", עם ערב יצאנו לדרך: מונדק, רוברט,

אני נהג'מטונאי. נסענו בגיפ, כשמאחורינו הסנדר ובו סמי לוי ונהג. היתה לפנינו דרך בת למעלה מ-1000 ק"מ, שהחלטנו לעברה ביממה ונצי לכל היותר. לכן החלטתי "לחתוך", לנסוע בלי הניות, מלבד לשם צרכים דחופים ביותר.

יצאנו מאנטורפן, נסענו עד בריסל — בה סעדנו ארוחת-ערב זמה (מי יודע כמה זמן יעבור עד הסעודה הבאה) ונסיעת-לילה רציפה כמעט ללא הפסקה הביאתנו לאזור ברמי היין הנרחבים שבצפון-מזרח צרפת. באחת מאותן הניות קצרות בהן עצרנו עבר מונדק מן הגיפ לשבת כשלישי בתא-הנהג של הסנדר.

בסביבות ישוב קטן, אפרזי, החלטנו לעצור, כדי לחלק את הגיפ; אן הרגשנו כי הסנדר עם הדלק איננו נוסע בעקבותינו. נעלם ואיננו. עצרנו באחת התחנות כדי לחכות לו. פתאום אמר לי רובוט, השומע צרפתי, כי קלט, מפני אנשים, שהגיעו מאותו כיוון ממנו באנו אף אנו כי איזה אוטו אנגלי בתהפך בדרך ונשרף. הואיל ונסענו בכביש אמריקני, ברור היה לנו מיד שהאוטו ה"אנגלי" אינו אלא הסנדר שלנו. הרגשה איזמה אפפה אותנו. מיד ניתקנו את ה"עוקב" מן הגיפ ובמהירות סבנו ודהרנו חזרה לכיוון ממנו באנו. שוטפים היינו במסע מהיר במעלה ההר, וכאשר חרגנו אל מעבר אחד הפיתולים ראינו על הכביש את מכונית הסנדר שלנו כשהיא אחוזה בלהבות. רובה היה כבר למאכלת אש. רק הכית בנוק אחת שגפלה ממנו נשארה שלמה. זינקנו מן הגיפ ורצנו לברור מה גדל חברינו. צרפתי אחד, מן הקהל שנתקהל מסביב למכונית הדולקת, הביק את מבוקשנו ורמז לנו באצבעו כי הם במונדק הקרוב. כשלבנו כבר עלינו רצנו בכל כוחותינו שמה. תיכף לכניסתנו למונדק נתגלה לעינינו נוהג הסנדר יושב בפניו כשכולו מבוהל בדם — אבל חי.

על שאלתנו מה עם שני החברים האחרים — והיכן הם? — לא יכול להשיבנו בפיה. כי מחמת ההלם נסתלק מפיו הדבר. אבל הוא אותח לנו ביד רועדת כלפי מטה. לא הבינונו תחילה. האם הוא מרמז למרתף שאולי ישנו כאן, או שמא בכונתו לרמז לנו שהם כבר יורדו דומה ושוב אינם ביק החיים. כאשר הסתכלנו סביבנו היטב ראינו בעד האפולית שבחזר, כי מאחורי הדולק שבקצהו ניצבת צרפתייה צעירה וזמורה, כן ראינו עתה ברצפה שבקצה החדר פתח מדרגות

שהובילו למרתף. עודנו מתבוננים בפתח שברצפה — הנה צץ ועולה בפתח ראשו של מונדק בכבודו ובעצמו. אף הוא היה מגואל בדב. משהבחין במציאותנו כאן, מיד פתח ודרש שנוציא אותו מכאן מהר ככל שנוכל. הייתי בטוח, כי הוא מוכה-הלם ואינו יודע בדיוק את הנעשה עמו. אבל פתאום אירע עמו נס — מונדק סובב ראשו שמאלה ומבטו נתקל בצרפתיה שמאחורי הדלפק. נראה, שבטביעת עינו המאירה עמף מונדק על המודותיה מיד, חושו האסתטי של הברנן עמד לו — ומיד, מניה-זנבה, החלים מן החולם מונדק, המדבר צרפתית והוטה, ניגש אליה מיד וביקשה למזוג לו כוסית קוניאק. לאחר שלגם אח כוסית הקוניאק פנה אלינו ואמר: „לאור המצב החדש — חושבני, כי אין לי סוב אלא לקבל את הטיפול הדרוש לי כאן. כשירדנו למרתף מצאנו שם את סמי, כשהוא שוכב במטה רחבה; הכר עלינו נה ראשו היה מגואל בדב — הוא היה פצוע בראשו. „מזכרת“ מאותה תאונה, בדימות צלקת במצחה. שמורה עמו עד היום הזה. הבעיה שעמדה עתה בפנינו היתה — אם לפנות לצבא האמריקני החגנה באזור ולבקש את עזרתו הרפואית, או לפנות לרופא צרפתי אודחי.

באפשרות הראשונה טמון היה חשש, כי הללו ידחונו מיד לקצין הקיסור הבריטי שאתם — ואז תחזור, כמובן, שאלת זהותנו, מגמת נסיעתנו, וכו'. גם הפניה לרופא אנרחי עלולה היתה לעורר חשד מטויים — מדוע זה אנו, אנשי צבא, איננו פונים לשלטונות הצבאיים? וצריך היה למצוא תירוץ המתקבל על הדעת לתמיהה זו. שקלנו העדפנו להזמין בטלפון רופא-אזרח מהעיר אֶפְרָנִי הקרובה. באשר הגיע אותו רופא, כעבור זמן לא-רב, ובדק את הפצועים — הודיענו קטיגורית, כי בשום פנים ואופן אין להזיז מן המקום אפילו אחד משלושתם. למונדק, שמצבו נראה היה לכאורה קל ביותר, היו פצועים פנימיים; הרופא קבע, כי נגרמו לו שטפידים פנימיים. אחרי סעים אח בדיקת הפצועים ניכר היתה, לפי שאלותיו — בלא שרמנו על כך במפורש — כי הכיר בנו שיתורים אנו. מידת התענינותו הרבה בנו ושקידתו לעזור לנו לימדה אותנו לדעת, כי גם לו עצמו יש קשר או זיקה ליהדות. הוא הבין, כנראה, גם במה עסקינו, כי בשאלותיו נזוהר מלעבור אל מעבר לגבול מטויים — והסתפק בשאלות שאפשר היה

להשיב עליהן. היינו אסירי-תודה לו וחששותינו, מן ידוח על המקרה לשלטונות, החנרפו כליל. משנקלענו לתנאים אלו, שבהם נמצאנו עתה, חייבים היינו להעריך לאדם מחדש את תכנית נסיעתנו לאיטליה.

מונדק — היחיד בינינו ששלט באיטלקית על בוריה והכיר את כל הכתובות הרבה מן הקשרים שהיו לנו באיטליה לרגל פעולותינו — שכב פצוע בלא שתהיה לנו רשות להזיזו; הדלק הרורבי — שהיה בטנדר — נשרף עם המכונית; על כל הבעיות הקדמות שהיינו מטופלים בהן גוססה בעיה חדשה — כיצד נוכל, כעבור ימים מספר, עם הקלת מצב הפצועים, להוציא מכאן את שלושתם, כשהם פצועים, להעבירם את הגבול מצרפת לבלגיה ולהחזירם ליחידותיהם בלא שיוחזע כלל, כי הם עזבו אי-פעם את היחידות. אחרי שיחה עם מונדק החלטתי, כי בשל חומרת המצב ולחץ הזמן אתקשר עם יצחק לוי, שהיה בפריס, ואתבס ממנו להגיע מיד הנה, לאפרנג, על-מנת שימשיך לטפל בשני הפצועים — תנהג וסמי — ואילו אח מונדק, שטען, כי הוא חש כבר עתה בטוב, ניקח אתנו ונמשיך בדרך הקצרה ביותר לאיטליה.

את הבית הדלק, שנותרה לפליסה מן השרפה, נתנו לבעלי הפונדק, כתמורה יחידה על אדיבותם ועל טיפולם בפצועינו. למחרת היום, כאשר באנו לרכוש דלק בשוק החפשי, נוכחנו, כי במחיר אותה הבית דלק אפשר היה בימים ההם לרכוש בצרפת אוצרות-קורות.

אחרי סידור הענינים במקום המשכנו את דרכנו — שלושה בגיץ — לאיטליה, כשהעוקב, שלא שכחנו לאסוף אותו בדרךנו, עמנו. החלטנו, כי נסע בדרך הקצרה ביותר, העוברת דרך העיר גרנובל. לרוע מזלנו נמצאו שניים משלושת המעבריים המוליכים דרך ההרים לאיטליה חסומים בשלג רב, שנה על פסגות ההרים, שבהן עבר הכביש — ולא יכולנו לעבור בהם. ניסינו מעבר אחר, הגענו בו עד קרוב לגבול — אך לבסוף נאלצנו לחזור. פנינו, איפוא, למעבר השני — בהרים שאינם גבוהים כי-כמו הראשונים, אך בינתיים רד הלילה ומצבו של מונדק בטלולוי הנסיעה נראה היה בכי רע, עם חשיכה

* „שותפו“ של יהודה ארזי לרכש ולדיפת הבריטים באי.

הרגשתי כי מונדק, שישב לידי, אינו מגיב עוד לשאלותי — הוא איבד את הכרתו. עצרנו והשקיפו אותו מצלוחית הויסקי, שהיתה שמוזה עמנו תמיד בכל יציאה לדרך. לשעת תקלה מעין זו, ואפן, המשקה עורר אותנו אבל במקום להמשיך לנסוע, כפי שחשבנו תחילה, נכנסנו עתה לפונדק הראשון שפגשנו בכביש. החלטנו להתאכסן בו ולנות עד שיאיר השחר, ואז נצא ונמשיך בדרכנו. כסף צרפתי לא היה עמנו, אלא לירות שטרלינג — שהיו מטבע עובר לסוחר באיטליה ולא פה שהרי לא תיארו לנו לעצמנו כי נצטרך להתעכב בעברנו את צרפת; המון הוילק שנטלנו אתנו באותו הסנדר צריכים היו להספיק לנו עד איטליה, ועל תקלה מעין זו שנתרגשה ובאה עלינו — לא נתנו דעתנו מראש.

נכנסנו לפונדק — אחד מן הפונדקים החביבים הניצבים בדרכי החרים — ומיד פנינו לישון. חרדנו — מה יביא לנו יום המחרה, ובעיקר — מה יהיה מצבו של מונדק, ידענו, שבלעדיו אין כל טעם ואף יכולת להמשיך במסענו לאיטליה.

בבוקר הודיע מונדק תגיגתו, כי הוא מרגיש עצמו טוב יותר, אבל צריכים היינו להתגבר עוד על הקשיים עם בעל הפונדק הצרפתי, שסייב תחילה לקבל את התשלום המגיע לו במטבע זה, היינו בלירות שטרלינג שהיו בידינו, וחבע מאתנו תשלום טבין ותקילין דוקא בפרנקים צרפתיים. הוא האמין בערך הפרנק מילדותו ולא נטה להמיר אמנתו זו אפילו בשטרלינגים בריטיים. אבל אחרי ששיכנענו אותו בערסה וביציבותה של לירה שטרלינג נתקבלו דביינו על דעתו, וכשהלירות בכפר המשכנו דרכנו אל מעבר הגבול השני, בעזרת התעודות המזויפות שהיו בידינו הצלחנו לעבור לאיטליה, ומיד פנינו למילנו, כשאנו מלאי חששות לגודלו של יהודה ומצטערים על הומן שנחבנו בעקבות האונת הסנדר. במילנו סרגו לדירה, אשר שימשה מקום מפגש לאנשינו, ומונדק הכירה מאז, כאן רןקה שמועה, כי בעת היותנו בדרך שוחרר יהודה ארוי ממאסרו והוא נמצא בדרכו למילנו ועומד להגיע הנה, לאותו מקום מפגש.

ואכן, עודנו יושבים כך בלילה נפתחה פתאום הדלת ונכנס אלון — הוא יצאה ארוי, פגישת חברים זו עם יחודה היתה נרגשת — הוא נתרגש מן העובדה, שנשלחנו לאיטליה כדי לשחררו, ואנו היינו

נדבשים עדיין הן ממאורעות הדרך, הן מעובדת הופעתו הכלת-יצפיה, על השאלה — כיצד הגיע לכאן — השיב יהודה, כי בתי-הסוהר הם מוסדות שנוצרו במיוחד כדי שאיש כמוהו יוכל להיכנס אליהם ולצאת מהם, כרדוש לפעולותיו (ועובדת נוכחותו עמנו באותו רגע יכלה לשמש לו הוכחה לצדקת הנחתו...). אחר מסר לנו פרטים על תקרית להספציה: —

שנת אונת, שגדלשו בחודש פברואר למען עליה ב, היו עוגנות בראשית אפריל בנמל להספציה, מותקנות לקליטת המעפילים, כשהן מצוידות ב"מיטות" (מסגרות-ברזל שעליהן מתוחים פסי ברזנט), במוון ובדלק, כולם ממקורות הצבא הבריטי. כל אלה נתקבלו מן הצבא בעזרת תעודות רשמיות, שהזיוף היחיד בהן היה שם היחידה, אשר שונה לאחר כל מבצע. כן דוכו בלהספציה מחטני זלק ומוון להפלגות הבאות, חברים אחרים שקדו בינתיים על אימתם ובחירתם של אלף הנוסעים באניות אלו, על ארגון המכוניות והשיירות, שתהיינה נכונות לצאת לדרך עם קבלת הודעה מיהודה, כי המצב כשר לכך. משנתקבלה הודעה זו, יצאו שיירות ממג'קסה, מדרום איטליה, נקבע להן מקום מפגש בסביבות להספציה, שממנו עמדו לנוע בשיירה אחת ולהיכנס לעיר ולנמל בשעה שחיים לפנות בוקר.

כאשר היו כבר השיירות במקום המפגש נתברר, כי המצב בלהספציה אינו מניח את הדעת וכי מוטב לחזור ולשוב למג'נסה ולצפות לאפשרות בטוחה יותר להפלגה תוך יום-יומיים. אחד הגיפיים שליוו את השיירה שוגר מיד בחפזו למג'נסה, על-מנת להודיע מכתית-דלק ומוון, שתצא לקראת השיירה, שמנתה עתה 30 משאיות, הנושאות אלף איש, ולהודיע בבסיס, שיתכוננו לקבלת האנשים והמכוניות ולהחוקתם עד שיוכלו לשוב ולנסוע.

יום או יומיים לאתר מכן נתקבלה ידיעה מיהודה, כי הושג הסדר עם השלטונות האיטלקיים ועל השיירה לרדת שנית להספציה. דרוכת ציפיה יצאה השיירה לדרך, כשהגיעה למקום המפגש במבואות להספציה נסע בראשה שלהבת פדייד וכמאסף שימש ישראל ליברטובסקי. הם אך הגיעו למקום המפגש, בטרם עצרו — ונהנה באו לקראתם כמה מכוניות פרטיות ועצרו לידם, מהראשונה בהן יצא מידענו ארוי, אך מן האחרות יצאו קציני בולשת ומסטרנה

מקומיים. ארזי הספיק ללהוש מה שלחש לליברטובסקי (שהציג עצמו כמיג'ור מקינטוש, בטרם קרבו אליהם קציני הבלשט, שפתחו בשאלות ובחקירות. פרייר וליברטובסקי הודיעו להם, כי הם מוליכים שיירה צבאית בריטית רשמית, ואינם חייבים למסור דריה על יעודה למשטרה האיטלקית; הם תובעים, איפוא, בכל תוקף את הרישות להמשיך בדרךם ולהביא את האנשים לאגיה לפני הפלגתה. האיטלקים היו זוררים במשאומתן עם הקצין והסמל הבריטיים, והסבירו, כי למען יהיו הם "מבוטחים" בפני טענות השלטונות הצבאיים הבריטיים כלפיהם, עליהם לקבל הוראה בכתב על הסעת הפליטים והפלגת האניה. מיג'ור מקינטוש ו"סמל" פרייר מוכנים היו באדיבותם להיענות לבקשתם בו במקום, אך האיטלקים עמדו על-כך כי טסמך כזה חייב להינתן להם כשהוא כתוב במכתב רבתיבות, "מקינטוש" ופרייר הסכימו להצטרף אליהם ולעלות אהם על סיפון האניה, כדי לכתוב שם את המסמך, כמבוקש. מקינטוש, פרייר, ארזי והאיטלקים נסעו, איפוא, לאניה — בעוד כל השיירה נותרה במפגש, ממתונה לשונם בקרוב. בעלומם על סיפון האניה נתקלו עיניהם פתאום בשורות ארוכות של חיילים איטלקים, אשר ניצבו משני עבריה ורמזו בכך, "רמו דק" אך בדור ומשתמע לכל, על ההכנות המקיפות, אשר נעשו הפעם עלידי השלטונות, כדי שלא לאפשר את הסעת האנשים. ואף-על-פי-כן ניכר עתה היסוס-מה בלב האיטלקים בדבר העובדות שנתקלו בהן ובדבר מהימנות הטענות. בחדרו של רבי החוכל, שבו הצטופפו כולם, הודפס האישור המבוקש ונתתם עלידי "מיג'ור מקינטוש". עתה נייערו פתאום האיטלקים וטענו, כי יש ברצונם לראות את תעודת-הזהות של המיג'ור, אשר תאמת את חתימתו. "סרג'נט" פרייר הגיב על בקשתם בתרעומת ובדחיה, בטענה, כי אין איטלקים וכאים לתבוע מקצין בריטי לזהות את עצמו. עתה נתעוררו האיטלקים והודיעו, כי יבקשו לקבל אישור הפלגת האניה מאת המשטרה הצבאית הבריטית. פרייר וליברטובסקי השליבו, כי פניה זו היא סוף סוף דרישה לפי רוחם, שהרי חפצנו כל הזמן להתקשר עם המשטרה הצבאית, וקמו לצאת ולרדת מן האניה, על-מנת להגיע לטלפון. בוונתם האמתית היתה להתקשר בהקדם האפשרי עם מטרת ההעפלה במילגו ולהודיעו על סיכויי הסתבכות קשה. אך האיטלקים

השיבו באדיבות, כי "אין הקצין צריך לטרוח בכך, כי הם עצמם כבר התקשרו עם המשטרה הצבאית, פרייר ברוך אותם על יומתם ושיבת אותם עליה, אך הוסיף, כי כדי לא להפסיד זמן יש בדעת "מיג'ור מקינטוש" לתורות לשיירה לבוא לרציף ולהעלות את האנשים על האניה. הכונה היתה, כמובן, להסתלק מכאן מוקדם ככל האפשר ולסלק את השיירה.

האיטלקים במכינו לכך בדרך מן האניה על לשיירה "אבר" יהודה. הסתלק ונעלם, הוא חייב היה בכל מוזיר להתחמק מן המשטרה הבריטית — הצבאית או האזרחית, כשהגיעו ליברטובסקי ופרייר לשיירה שלחו מיד גי'פ לבנדק, אם הכביש בדרך למג'נסה פתוח עדין לפניהם. עם זאת הורו לנהגים לסובב את מכונות השיירה לכיוון מג'נסה — תמרון שנמשך זמן רב למדי על פני הכביש הצר, בעוד הנהגים עושים זאת, הלפו על פני השיירה, מכונות איטלקיות פרטיות אחדות. מאחר שישראל ליברטובסקי ופרייר כבר נתנו את ההוראות לשיירה, עצרו את המכונות האזרחית הראשונה וביקשו את נתנה להסיעם מן המקום. אבל בבואם לכפר הראשון נמצאה כיכר הכפר מוארת והכביש שמעבר לה חסום על-ידי מכונות-צבא, חיילים ומשטרה לרוב. דלתות המכונות נפתחו וליברטובסקי ופרייר נצטוו לרדת. השיירה בולה, שבאה בעקבותיהם, נעצרה בצד הכיכר. רק בקושי הצליח ישראל ל, להרגיע את רוח הנהגים, שרצו לפתוח עם האיטלקים בהתמודדות של ממש.

בשיחות שפתחו אנשינו עם האיטלקים התברר להם, כי המארב המצוד התמור באו כתוצאה מפעולת מודיעין גרועה. האיטלקים הסבירו לישראל ולפרייר, כי לפי ידיעות שנמסרו להם כזנתנו היא להורים, כביכול, מתנדבים פולנים, שאינם אלא נאצים ו"אנשי ס.ס. מתחפשים, לספרד; עליהם הוטל למנוע את ביצרתה של נטיעה זו. יריעה גוספת על שיירה מסתורית, שהגיעה לפני 2—3 לללות עד לה"ספציה ו"נמוגה" — הוסיפה עוד יתל חיזוק לשמועות ולסברות השונות. עתה נדמה היה, כי למראה האנשים שבמשאיות והמספרים המקועקעים בורועותיהם, עדות לזועות הנאצים שעברו עליהם — השתכנעו האיטלקים, שפני השיירה איתה לספרד, אלא להעלות מעפילים-לא"י. הם טענו עתה, כי אילו ידעו על כך קודם לכן — לא

רק שלא היו מפריעים לתנועתנו. אלא עוד היו גותנים לנו מתסה וטיוע. אך עתה שוב אין הדבר באפשרותם. מאחר השלטונות הבריטיים כבר מעורבים בדבר.

המשטרה הצבאית הבריטית, שחיכו לה, התמהמהה משום-מה ולא נזרחה להופיע. משעבר זמן מה, הצליח פרייר להכין את עמדת האיטלקים ומפקדם הוציע להם להעלות את כל הפליטים מן המשאיות על האניה ולהתוידם בה. הוא טען, "כי האניה לבסה תשמש בית סודר טוב יותר מהמכונות". נמנע לשהיר מיד את המכונות והנהגים, מפני שהמכונות דרושות לגסיעות צבאיות רגילות. הם (האיטלקים) ישאו בתוצאות בשל כל גסיעה מבצעית שלא תצא לפועל מתמת עיכוב המכונות והנהגים". מאידך, יישארו מיג'ור מקינטוש וה"סמל" פרייר מוצננים הטוב כבני-ערובה בידי האיטלקים, עד שתבוא המשטרה הצבאית הבריטית. תאשר את הוותם ותורה לשחררם. מובן, כי הדאגה העיקרית היתה נתנה עכשיו למכונות — להחזירן במהירות ליחידותיהן — כדי לשמור על היחידות מפני הסתבכות, אשר נראתה עכשיו כמעט בלתי-נמנעת. האיטלקים, או מפני ששוכנעו בהגיון הדרישה או משום שבכל זאת חששו מפני התגרות יתרה במיג'ור הבריטי — הסכימו להצעת השיירה פנתה לעבר להספציה המשאיות חנו ברציף הנמל. המפעילים ירדו מהן במהירות ועלו על האניה. אחרי שהעלו את המפעילים לסיפון ושילחו את המכונות בחזרה ליחידותיהן, נתבקשו ישראל ופרייר להילוות על האיטלקים ולבוא עמם למרכז המשטרה העירוני.

נציג-החוק האיטלקי, שאסר את ליברטובסקי ופרייר, לא היה רגיל לבעיות מעין אלו ולא ידע עתה כיצד לנהוג באניה העצורה. הוא המתין להוראות ממפקדת בנות-הברית בקאנצ'קה שאליה פנה. לבני ליברטובסקי ופרייר נפתרה הבעיה בקל, יחסית, ע"י ההחלטה לשלחם לגנארה, הבסיס הבריטי הקרוב ביותר, בחינת: "הי לבריטים אשר לבריטים". אך עדיין נתון היה במבוכה כבדה בדבר השמירה על המתחזה בקרב הפליטים ועל האניה. הוא הטיל על אחד הסמלים האיטלקים — סמל, שגילה יחס אחד לפרייר ולמפעל כולו, להישאר באניה ולפקח על הגעשה בה. בהשראת פרייר טען אותו הסמל באזני מפקדו, כי לא יוכל להישאר באניה בין אלקי אנשים וזעמים ועוינים.

אלא אם אחד מהאסירים (ועדיף בעיניו סמל פרייר על מיג'ור מקינטוש...) יכטיח את שלומו וישאד גם הוא אתו באניה. בקשתו נחמלאה. השוטרים הטיעו את ליברטובסקי לגנארה ונצטוו לאפשר לליברטובסקי להשתמש בטלפון שלהם. בבואם לעיר, יחד עם ליברטובסקי נצטווה לנסוע אהם גם סמל זלינגר, שנקלע לכאן עם הרכב של פלוגת התובלה של יוסף גחמיאס. האיטלקים החליטו, כי מכיון שיש ערך ממל בששת מוטב, כי יקחוהו אהם.

ליברטובסקי צלצל מגנארה למטה ההעפלה במילנו ומסר על המקרה. הוא דיבר שם עם מאיר'קה דוידווי וביקשו להתקשר מיד עם היחידות החתות בקארטה ולהורות להן לנקוט בפעולה לקבלת המשאיות כראוי, כי ברור היה שישתדלו לרדוף אחרתן או להקביל פניהן ארשם בדרך. יש לזכור, כי הרדך בין קארטה לניאפולי היא ארוכה מאוד, נסיעה של שעות רבות; התחדרות על הזמן היתה קובעת היחידות העבריות בקארטה היו זריזות מאוד בתגובתן. רוכבי אופנוע שוגרו לקראת השיירה, כדי לפגוע, כשהם נושאים בכיסיהם כרטיסי-עבודה חדשים. ואכן, השעה היתה קצרה. שוטרים צבאיים בג'יפים הפסו כבר עמדות בכביש הראשי המוביל לעיר וציפו למשאיות כי תבואנה. רוכבי האופנוע היוצאים מן העיר עברו את המארבים של המצ. הבריטיים, פגשו את השיירה הכאה, הובילו אותה בדרכים צדדיות לחוף קארטה; המכונות נכנסו לתחומי יחידותיהן באין מפריע, נוקו וצוחצחו מיד, מי הראריאטורים החלפו, על-מנח להחיש את קירורם ומלאכה קדחתנית בעשתה כדי לעדכן את ספרי הרכב. כאשר, לאחר זמן, נוכחה המשטרה הצבאית לדעת, כי המכונות כבר חוזרו ונכנסו לקארטה — הבינה כי שוב לא הצליח להשיג הוכחות למסע, שהרי עתה לא יכלו להבחין יותר בין המכונות השונות המסודרות במגרשיהן, כחוק וכדת.

בינתיים, כאמור, החחמק יהודה ארזי ויצא מאזור-הנמל, כשהוא עושה את דרכו ברגל מכונתו, ובה סכום של ארבעה מיליון לירות איטלקיות, שנועדו לתשלום לברוצקי. נשארה בתחום הנמל, השעה היתה כבר שלוש אחר תצות, כאשר הגיע יהודה לביתו של ברוצקי.

* ברוצקי — בעל מספנה בלה-ספציה, ששיחף פעולה עם יתרה.

טילפן אף הוא משם למשרד במילנו הורה לנקוט באמצעי זהירות נוספים לנוכח המצב המסתובך. אחר־כך ביקש את אשת ברדצקי לצאת ולברר מה עלה בגודל השיירה. עוד לפני עלות השחר חזרה וסיפרה, שהשיירה הובאה לגמל להספציה וכל אנשיה בעצרו.

יהודה חרד מאוד לאנשים ולחיילים, ש„הושאלו“ מיתירותיהם, אך עם שלא יכול היה לעזור לאלה — קיווה, כי יוכל עוד להציל את נהגיהן של שתי משאיות עמוסות מזון ודלק, שנעו עתה בכיוון לה־ספציה. תפקידן של אלו היה לספק מזון ודלק לשיירה, במקרה שתישנה תקלה או מעצור, דוגמת אלה שקרו לה לפני ימים מספר. יהודה, שחשש פן תפולנה גם הן בידי המשטרה, יצא לקראתן ברגל לכביש גבוהה, כדי לעצורן, ואמנם הצליח לעצורן בעוד מועד ולהחזירן למילנו.

בתורו העירה גמלה בלבו של יהודה החלטה פשוטה ונרעזה בפשטותה: הואיל ולא נראית עוד אפשרות להגיע להפלגה „בלתי־ליגלית“ באניה זו, יש איפוא, להפוך את הכשלון לנצחון ולנהל בעזרת העתונות וכל אמצעי הפרסום מאבק ציבורי, כדי להעלות את גודל המפעילים בפני העולם כולו — ובדרך זו להכריח את האנגלים להסכים להפלגתם הליגלית של המפעילים שנעצרו. הפעם לא תהיה זאת „עליה ב“ — סיכם בלבו — אלא הפעם תהיה זאת עליה א־א־י. הרעיון קרם בעיני רוחו עוד וגידים, הוא חש את ההחלטה מתגבשת ומתגשמת.

הוא החליט לחזור לאניה ולהצטרף למפעילים, כדי לנהל את מאבקם. בשוטטו בינתיים כה זכה ליד תחנת המשטרה, כדי לתהות על הנעשה ולדעת את גודל האסירים, ראה את מכוניתו ניצבת שם, כאמצעות בנו של ברדצקי, שראה כשהוא מסתובב אף הוא ליד המקום, הודיע להוריו, כי עליהם לסגל בהוצאת הכסף המיועד להם מהמכונית, ואכן, הם ביצעו זאת. לאחר שגמר יהודה בדעתו מה יעשה והחליט על דרך פעולתו, במגמה להפוך את הכשלון למנוף של הצלחה, חיפש דרך לחזור לאניה. תוא פנה לקצין משטרה בבקשה להעלותו על האניה, בהסבירו לו, שהוא פליט יהודי נע ונוד באין מולדת; והנה שמע שאניה זאת מפליגה לארץ־ישראל וכל דיונו הוא לעלות עליה ולנסוע בה־לא־י. הוא נדחה בקשה, אך התמיד בתחבולותיו

ובבקשותיו שוב ושוב, ולא נתן לו מנוח. עד שקצה נפשו של אותו קצין בהטרדות, ובקשתו של הפליט נתמלאת. הוא נלקח לספינה. שם הוצג בפני אחד הפעילים שנשאל על־ידי השוטר האיטלקי אם הוא מוכר לו באמת כפליט. יהודה לחש לאותו איש בעברית לאשר את זהותו כפליט. לאחר האישור נרגע אותו שוטר איטלקי ויהודה הושאר באניה.

זמן לא רב־אחריו עלו על סיפון האניה גם פרייזר וסמל משטרה איטלקי. בשעת ארוחת־הערב בתאו של רבי־החובל בה השתתפו פרייזר וסמל, ניסה פרייזר לבדוק את סידת נכונותו של רבי־החובל להפליג גם במסיבות הנוכחיות. מתגובתו של רבי־החובל ברברז על גודל האסון שבא על הפליטים, למד פרייזר לדעת כי אמנם נכון הוא לכך, הסמל, שנשתכר, לא נטל חלק בשיתוף. דומה היה לנוכחיהם, כי מוחו לא קלט דבר מן המדובר. אך בעובם את תא רבי־החובל אמר הסמל לשלהבת: „אם ברצונכם להפליג — הרי אני לא אפריע, אבל עליכם לקשור אותי, וכך, עקור, תעבירוני בסירה חזרה לאיטליה.“ התכנית עובדה הושלמה לפרטיה — והכל היה מוכן כבר להפלגה. אלא שברגע האחרון באה פקודה לבטל את ההפלגה ולהישאר בקרבת הרציף. כעבור זמן־מה קדבה אל הספינה אניתי־מלחמה איטלקית, נקשרה אליה ומלחריצי, חמושים במכתות־יריה ומצודים במכשירי אלחוט, עלו על האניה וחפסו בה עמדות.

יהודה דרש מיד להרחיק את מכתות־היריה בטענו שאין בהן כדי לשמש אמצעי מרתיע של ממש לגבי אנשים שנתנסו במתנות־השמדה, בעוד שמראה החיילים הניצבים כאן עם מכונית־היריה מזכיר להם את אנשי ס. ס. והגסטאפו, וספק בעיניו אם יוכל כל אחד מאלף האנשים לשלוט על עצמו למראיהם. דבריו פעלו בכיוון הרצוי. המפקד התנצל, אך טען שאינו אלא ממלא אחרי הוראות. הוא הבטיח, כי יפנה מיד אל הממונים עליו; ואכן, כעבור שעה קלה צוה להסיר את הוקעים עם מכונית־היריה.

על השתלשלות הרברים באניה סכאן ואילך ועל מהלך המאורעות סיפר יהודה ארוני בעדותו שב־ארכיון תולדות ההגנה“:

„עוד בערב הראשון אספנו את כל האנשים על הסיפון והודענו והסברנו להם, שלא נעובם לנפשם ונעלה אותם ארצה, עוד הסברנו

להם, כי לשם השגת המטרה עליהם להישמע לפקודותינו, להתאזר בסבלנות ולא לתת פודקו לעם המתלחל בקרבם במעשים בלתי אחראיים.

אכן, מאמץ גדול בודש היה לריסון האנשים יוצאי המחנות הטלת משמעת עליהם.

למחרת באו שוטרים איטלקים בראשותו של אלברטו גרונגו. הוא הקציץ שתפס את אניחנו והחלו בודקים, האם מקועקעים מתחת לבית השחי של האנשים בכתובת קעקע סימני-הזיכור של אנשי ס. גסטאפו, האם אמנם אנו נאצים המנסים למלט את עצמם — שסיפרו להם.

פני אנשי האניה הביעו לעג ובה אין קץ. בהוסיסם להזיז את רועותיהם, שהמספרים המפורסמים של אסירי מחנות-ההסגר ז' קים בהן. אחריהם שיצאו מכליהם. צעקו: „בנה קרבנות הנאציזם, אתם חושדים שאנו נאצים!”

האיטלקים בדקו כמה עשרות אנשים ומשגוחו בטעותם, הסתלקו בבושתיפנים: סוף-סוף שוכנעו שאיננו נאצים.

בין כל זה נהרע לנו שבסביבה פשטה כבר השמועה שהאניה שנלכדה היא אניה שלל נוסעיה נאצים, המנסים לברוח. יד החוק הנוקמת, הזקומניסטים המקומיים זוממים לשפוך את גם עליהם על-ידי טיבוע האניה על נוסעיה. עד מהרה ראינו יום קרבים לשטח הנמל, הם החזשו הנה ע"י המשטרה האיטלקית - הפעם — להתגוננו מול ההמון הזועם המתלקט ליד הנמל. לא היה מגע ישיר עם החמו, כי המשטרה הפרידה בינינו. המצב מגוחך וטרדיני כאחת — ועורר דאגות בלבנו.

„אותה שעה בא לעורחנו אלדו רסטני, היה צעיר איטלקי, עתונאי של עתון רפובליקני מקומי. הוא בא לר' את הנאצים, אך אחרי שיחה קצרה שקיים אתנו מבעד לגדר, יצא לראשונה מה מחתולל לבגד עיניו, ובאותה התלהבות בה זיינים בני הגזע האיטלקי התמסר כולו לענייננו. מאותו רגע לא רע ליאות בהגשת עזרה לנו.

באמצעותו העברתי ב"ב באפריל את המברק „אשון — קול קרדי לעולם שנשלח לדה-גספרי (ראש ממשלת „טליה), לדה-קורטן

(מיניסטד הצי האיטלקי, שבהכרעותיו היינו תלויים הרבה), לאפיפיור, לטדומן ולעתונות. חו היתה לשנו:

הגנו 1014 החיים משארית הפליטה של הטבח הגרמני ופינו מועדות לאי — מולדתנו הטבעית. אנו חוזרים לאי, טמנה הורחקנו לפני כ־2000 שנה. לאתר נדודים בכל האבי העולם, אין כוח בעולם שיוכל למנוע מאתנו להגיע למטרותנו, גם אם דבים מאחזי ישלמו בחייהם. אין אנו מבינים מדוע ולשם מה נעצדה אניתנו בלהיספציה. אנו רוצים להאמין, כי יש כאן איתכונה ודודשים לשחורנו מיד ולתת לנו להמשיך דרכנו לארץ־ישראל. שישו קץ לסבלנו!

אנו פונים לכל העולם ולכל מי שזיק אנושי בלבו ולכל מי שנפשו לא נטמנה ע"י הגזע הנאצי־פאשיסטי: דרוש את פתיחת שערי הארץ־שארית הפליטה!

לפי הודעה רופא־האניה במצאת באניתנו 150 נשים הרות, שהחוקתן כאן בתנאים קשים עלולה לגרום אסון: אנו מטילים את האחריות לתוצאות על האחראים לעיכובנו.

מאותו יום ואילך שימש אלדו רסטני מקשר בינינו ובין העולם תחיצוני, דרכו היינו מעבירים את ההרעות לעתונות: תרים היינו אחריו בעינינו — לגלותו בתוך ההמון הצובא מעבר לגדר — וזורקים לו את ההרעה. לו הייבים אנו הודה על התעוררות דעת הקהל לטובתנו.

באזור הנמל שדרה מתיחות רבה: מצד אחד המשטרה ההמון איטלקים הצובא על הגדר לראות את הנעשה מעברה, ומצד שני — המון יהודים, פליטים, עיפים, רוצים ומדוכאים.

„כבר בימים הראשונים אירגנו משטרה פנימית לשם שמירה על הסדר; בחרנו את הבחורים הנועזים שבקברות הפרשיונים, ענדנו לורעותיהם סרטים מיוחדים והפקדנו בידם את תפקיד השמירה ומניעת כניסתם של זרים לשטח בו החוקנו. ואמנם שום איש לא נכנס בלא רשיון מיוחד מדינו — הרשיון עם חותמת־האניה — אף לא אנשי המשטרה האיטלקית.

ביום השני להשהיתנו באניה ביקר אוחנו קפיטן היל, נציג

השלטונות הבריטיים, ומר ברוק, מנהל האמריקן ג'וינט, הוא ארגון העזרה היהודי המסועף בארה"ב, החש לעזרת יהודים נזקקים בכל אתר. הקפיטן הודיע לנו, שהחלט להורידנו מהאניה למחנה בקפרי, עד שיתברר מה ייעשה בנו.

„עניתו על כך במלים קצרות אחרות: שהספיקו להבהיר לקפיטן היל שזממם זה לא יבוצע על בקלה; הצבעתי על חביות הדלק שעמדו בפאתי הסיפון והוכרתי לו כי גפרור אחד די להציתן.

„אני שמח — אמרתי — שנוכח כאן נציג היהדות האמדיקנית, טוב שיוכל למסור על ראש מי תחול האחריות של תוצאות הנסיקן להורידנו מהאניה.

„בעיני מר ברוק נצנצו דמעות ואף היל וועזע. לפני הפרדו מעלי שאלני: מה אעשה ועלי למלא פקודתי?

„עניתיו: אם לב אדם פועם בקרבך — טרב למלא את הפקודה תודע לממונים עליך שהנך חושב את יחסם לפליטים למעשה בלתי מוסרי.

גם גירתי — מפקד המשטרה הפוליטית באזור להיספציה והאחראי במשרין לתפיסתנו — עלה על האניה, הצלתנו לועזע, באמרנו לו שהוא־הוא אשר המיט את הצרה הזאת עלינו, ומעתה מחובתו לעזור לנו להיחלץ, כדי למחות את אשמתו.

„ב־6 באפריל העברנו שוב באמצעות אלדו רסטני, הודעה לעתונות, בדבר החלטתנו להכריז ממחר בבוקר שביתת־הרעב, עד אשר יותן לנו להפליג לארץ.

למחרת, ב־7 באפריל בבוקר, ערכנו מפקד כללי של כל המפעילים. במפקד זה הסברתי להם את הגורמים להכרות שביתת הרעב הודגשתי, שעלינו להילחם ולעמוד על שלנו: אסור לנו להיכשל ואסור שיחיו בינינו פודצירגדר, אם אנחנו ננוצח כאן יבוא הקץ על תנועת ההעפלה כולה; אך ברצוננו העז ובעקשנותנו — נעמוד ונוכל.

„בסיום המפקד הנפנו את הדגל הלאומי התכול־לבן על התורן האחר ואת הדגל האיטלקי על התורן השני; שירת התקוה בקעה את חלל האויר ושביתת־הרעב החלה.

„מול השער הראשי של הנמל תלינו שלט גדול ועליו כתוב

היה בשלוש שפות — עברית, אנגלית ואיטלקית — שביתת-רעב של 1014 איש.

באמצעו של השלם היה עיגול בצורת שערן ובמרכזו מספר שעות שביתת הרעב. את המספר הזה היינו משנים מדי שעה בשעה.

מעבר לגדר התאספו ותגורדו אנשים רבים מתושבי לה-ספציה והסביבה — רובם פועלי בתי-חרושת שכאו לחוות בשלט המזור ובאנשים הרעבים. הכרת פניהם העידה בהם, שהם נרגשים ונסערים מהמאורע. הם הוכיחו את אהדתם לנו על-ידי הטלת קופסאות סיגוריות מעבר לגדר, אשר בהתחשב בדלות האיזמה ששררה אז באיטליה ובערבן של סיגוריות היתה זו מתנה יקרה מאוד לנוחן אותה. פניתי לאיטלקים. כרם-קול והוריתי להם על יחסם החם והלבבי אלינו וביקשתי מהם שישפיעו על השלטונות לתת לנו להפליג לארצנו.

לאחר זמן-מה נודע לנו שנערכה הפגנה על-יד משרדי המושל וכי כתוצאה ממנה נאסר ג'ירוגי. התברר, שהוא עבר בגלוי לצדנו — דפק בשולחן אצל המושל ודרש לאפשר לנו להפליג — ועל כך נאסר. הידיעה על מאסרו של ג'ירוגי, שהיה מוזר בעיר כקומוניסט וכקומוסיד-עממי, עשחה לת בנפים בלה-ספציה, והסעירה את הרוחות. אנחנו היינו מבוזזים מן התושבים האיטלקים וכן מכל גורם חיצוני אחר. איש כמעט לא הורשה לעבור את השער באותו יום ובקושי ידענו מה נעשה בתוך; אך בעיניו של אלדו רסטוני, שהסתכל בנו מבעד למשקפיו העבות, קראנו והבינונו שהמלאכה בתוך נעשית. "כין האנשים המעטים שביקרו אותנו באותו יום היה ד"ר נכת — נציג הסוכנות באיטליה — ושוכנע גם הוא, כי הדרך בה בהרנו היא הנכונה.

"ביום השני לשביתת הרעב ביקר מפקד הנמל באניה ובסיירו בה הצליח — מבלי שאיש מאתנו ישגוח בדבר — להסיר חלק מהמנוע ולקחתו עמו, למען לא נוכל להפליג על דעת עצמנו. כשהרגשנו את-רכך בהעדרו של אותו חלק — פניתי לקפיטן היל ודרשתי את תרחקתה של המשטרה האיטלקית מן האניה. הודעתיה, שלא נסבול עוד שום מעשי פרובוקציה, ואם יקרו — לא נהיה אחראים לתיי האיטלקים שבאזור הנמל.

"דברי הנמרצ... יליו המשטרה האיטלקית תרחקה מן האניה. בינתיים החלו מודיעי... מתעלפים בין אנשי האניה... הרופא האחד שהיה עמנו כרע... העורה לחלושים ובית-החולים, שלא היה אלא תא בעל 4 מיטות, לא יכול להכיל את כל התולים.

"בהרעה נוספת לעתונות דרך רסטוני ביום הרב נאמר:

"אנו במצב רוח מרומם. על אף 48 שעות שביתת הרעב, ניום היו 30 מקרי התעלפות, אך גם המתעלפים המשיכו לשובת. ביקשנו לפרסם את הדברים בעמודים הראשונים של העתונות: "אל תחכו עד שיהיו מתים באניה. דרשו את הפלגתה מיד, וארגו משלוחי מברק-מתאה לשלטונות ברומא".

"על הסיפון שכבר רבצו אנשים חיורים וחלשים, כשפניהם מביעים עצב לא ישועה, ומעבר לגדר הסתבלו בנו האיטלקים במבט חם ומלטף ובעינים דומעות, או הרגישו אנשי "סדה" שערר לבבות פועמים עם לבותיהם.

"נוכחת, שהבידוד שהטילו עלינו האנגלים, ותוסר הקשר עלולים להחליש את מאמצינו ולהשתיק את קול מחאתנו. על כן שלחתי הודעה נוספת לעתונות ע"י רסטוני, ובה נאמר:

"63 שעות לשביתת הרעב — את ארוחתנו האחרונה אכלנו ב-6 באפריל בשעה 6 בערב; נשים הרות נופלות מחולשה, עשרות אנשים מתעלמים. המחכים אחם עד שנמות? אם יש בקרבכם רבשות אנשיים — שימו קץ לאיבוד-לדעת ההמוני!

"תנו לנו להפליג לאי!

"מעשה לא נפרסם יותר כל הודעת!"

"הודעה זו נשלחה גם לציד הבריטי ברומא ועשתה רושם רב. בעיקר במשפט האחרון שלה.

"זקיפניו השגיתו בספינה קטנה המתקרבת וקרבה אלינו מעבר הים ומשתדלת שאניחנו חסתי-רעה מעיני האיטלקים בנמל. כשהספינה הגיעה עדינו — קפץ מתוכה אלינו צעיר עוטה מדים אמריקאיים, שהציג עצמו כעתונאי של סוכנות, אוברסיד, בשם וישנגרד.

הרבה... אמרתי לו כי מוטב שיראו עינינו
הוא פשט את מדי המגהצים, התלבש כאחד המפעילים
הובלתו לסיור באניה.

האיש הצעיר התרגש עד דמעות מכל מה שראו עיניו ואני
ביקשתי לחת פומבי ככל האפשר לכל אשר ראה, כך העברתי
באמצעותו מספר הזדעות.

היה זה הקשר הראשון שלנו עם העולם היהודי מאז החלה
שביתת-הרעב. זה לשון הכתבה שלו, כפי שנתפרסמה בעתונות:

ביקור בבלתי-חוקי בפדוה

טאה ה. ר. ווישנרדא, 1909, אובדסיץ בלה-ספציה

להיספציה 24 (אובדסיץ). ערבתי זה עתה ביקור בבלתי-חוקי אצל 1,014
הפליטים היהודים, שחכנית נסיעתם הבלתי חוקית לארץ-ישראל נתגלתה
לשלטונות כתוצאה שינוי אירוני של הגדל.

לאחד שניסיתי לעלות על סיפון האניה באורח חוקי ולאחר ששלוש
פעמים סדנו לתת לי השיון לכך, שכרתי לי סידת-דייגים, בה עבדתי
כשני קילומטרים על פני הגמל, בדרכי אל המזח שאליו קשורה אניה
המונע, עשית העץ בת 740 טונות — פדה עם מטען האדם הסר-הישע,
אך אמיץ-הלב, שבחוכה, המסכל את שאיפת השלטונות להוציא ממנו.

בהיותי הכתב הראשון שעלה על סיפון האניה — התלפתי את מדי
בתלבושת אדוויז — שמעתי מפי מנהיגי הפליטים את כל מעשה
נסיעתם שבמשלה ואת ענין מאבקם עם השלטונות. כן ראיתי את התנאים
הבלתי-ראויים שבהם היו מובנים הנוסעים לצאת למען בן-שבויעים אל
הארץ היעודה.

אתד החברים בשם הנוסעים היה משה סלדמן, צעיר מרומניה, שהלשון
האנגלית שבסוף לא היתה מספקת למטרה זו, אך הוא נעזר באופן יעיל
על-ידי יהודי בן 38, בעל שערורח שיבה, מפולין.

ביום ב' מסרו המנהיגים הודעה שהם מסרבים לדון עוד עם הבריטים
וכי הם ירשו לבוא לאניה רק לקצין שיביא את הרשיון להמשיך בנסיעה
לארץ-ישראל או לקצין אמריקאי. קודם לכן מסרו הודעה, כי הם התליטו
החלטה איתנה להטביע את האניה ולטבוע יחד עמה ובלבד שלא לעזבה.

פנים האניה מחולק לשני תלכים שביניהם מפריד מסדרון, המסטיק
בקושי למעבר אדם. משני צדי מרווחר זה נראות שורות שורות של
דוגשים בעלי 7 משכבים זה על גבי זה. הנוסעים נאלצים לספס זה על
גבי זה מדי דחמם מעל דוגשים אלה או עלותם עליהם. האור והאזיר
באים מצוהר שבסיפון מעל. ספינה זו מזכירה במקצת סירת נהר סינית
וזאת נראית בלתי ראיה לעומד בנסיעה של שבועיים על פני הים.
העובדה, שהפליטים מוכנים לסכן עצמם בנסיעה בתנאים כאלה, מראה
בעליל על האומץ הנואש של האנשים האלה, שעברו שבעה מזורי
גיהנום לפני שהגיעו למספן זה של הארץ היעודה ואף הוא השמט
מתחת רגליהם.

בשעה שהגעתי אל המזח ראיתי עשרות נשים שוככות ומתחילות
לגלות סימני חולשה, לאור שצמו למעלה מ-64 שעות. נשים אחרות
כיבטו לבגים ותלו את הכבסים על פני תבל שנמתה על המזח, בשעה
שכמה מן הגברים התגלחו בסכיני גילוח עשויים מעץ.

אחת בוקר, לאחר שהדגל הצינתי הונף על התורן המרכזי, ערכו הנוסעים
אסיפה והמנהיגים ביקשו מאלה הרוצים לחדו, שיעזבו את האסיפה.
החלטה היתה פה אחד: להמשיך עד הסוף. אחד הנוסעים היה כה
זעוף, עד שהיה הכרח להעבירו לבית-חולים בלה-ספציה.

בניגוד לידיעות קודמות, סירבו אמילו נשים הדות ב,פדה, שמספרן
מגיע ל-172 מבין 340, לאכול. יצאו מן הכלל רק 11 הילדים בני 6
עד 13.

לאחר שיחה ממושכת עם המנהיגים על פני המזח, סירתי באניה.
שארית הוא 140 דגל ר-20 דגל רחבה, ולה רק סיפון אחד ואלם אתד,
שבו מצטופפים 1,014 הנוסעים.

עוזרו של סלדמן, שסייב לגלות את שמו, מתשש מן יירוף על-ידי
הבריטים בהגיעו לארץ-ישראל, הראה לי את המסמך היחיד שנשא עמו
הנוסעים, הלא הוא כרמים כחול שעליו הכתובת: רשקן כניסה לארץ-
ישראל, אחרי כן באים שמו ושם אבי של מחזיק התעודה, מקום הולדתו
ולאומיותו, והאחרי-כן: נושא תעודה זו נמצא מהאים על-ידי צניני
הקשת היהודי בארץ-ישראל לחוד לארץ-ישראל. מתת לכותרת —
אסמכתאי — מופיעות ארבע שורות אלו: א) יושבו על הארץ אשר
נחת לעבדי יעקב, אשר ישבו בה אכותיכם וישבו עליהם ובניהם ובני

בניהם עד עולם (יחזקאל ל"ז; ב). בדתמים גדולים אקבעם (ישעיהו ר').
ג. הצהרות הלורד באלפור מ'2 בנובמבר 1917; ד. המנדט על ארץ-
ישראל.

העולים והמגויגים ביקשו ממנו למסור לעולם את ההודעה שהם איתנים
ברעתם להגיע לפרי-ישראל או למות. הם ביקשו מהשגרירים —
האמריקאי, הבריטי והרוסי — בדומא לכוא ללת-ספציה ולחקוד בעצמם
את הענין הרוסי, שאם יעשה נסיון להוציאם מן האגיה בכוה, ייגמר
הדבר באסון — הן לשלטונות הן לפליטים.

היה לנו בספינה מכשיר-רדיו, ומאו בתפסה האגיה גייסנו
להתקשר עם התחנה שלנו שבסביבת מילנו או עם הארץ, אך לא
הצלחנו בדבר.

המכשיר נמצא באחד מתאי האגיה וכשהגורעוני (כינוי סתר
לאלחוטאים של ה"הגנה") היה מנסה להפעילו, היינו אנהנו עודכים
בתא הסמוך. קונצרט של שירה ותיפוף, למען לא ישמע בחוץ רעש
הגורטור המפעיל את המכשיר. אכן, מותר היה המחזה של אנשים,
שתבעת פניהם רחוקה מאד מהבעת שמחה, כשהם שרים ותופפים
כבאפסטה.

בציפיה היינו מתכים לתודעה על קשר שהוקם, אך ללא הצלחה.
באותו יום — היום השלישי לשביתה — הגיעה אלינו הודיעה על
הברות שביתה הרעב של מנהיגי הישוב בארץ. לודיעה זו היתה
השפעה גדולה ומחשמלת על רוחם של המפעילים; ונדמה היה, כאילו
הקשר בין הישוב והגולה הומחש במידה שאין למעלה ממנה.
בינתיים הלך וגדל מספר המתעלפים והחלשים, אך עם זאת
התחשל הרצון, וכל איש שמר ועודד את רעתו, לבל יפר את השביתה.
ניכר היה בעליל שגברת ההברה שזו הדרך — לגעת א...
אנשים חלושים הוכיחו גבורה נפשית ותעלות מאין כמות.
בסרבם לטעום אוכל על אף מצבם הקשה.

אחד המפעילים, צעיר בשם אריק אופרדופה, היה במצב של
התעלפות מתמדת, עד שהרופא הביע חשש לחייו. הוא הוריק לו
סאות סולידריות לשביתה-הרעב של מפעילי להספציה פתחו בארץ
מנהיגי הישוב בשביתה רעב שנמשכה כ-100 שעות.

זריקה וכשהכרתו חזרה אליו הגיש הרופא לפיו קצת מיץ. אך התולה
סרב ללגום ושפתיו דובכו "לא, לא". עמדנו עלידו מוכרת-מחון
והיינו עדים לגבורה שקמה ואצילית של עלם תולה שלא רצה
להפר את שביתה-הרעב הקיבוצית.

רפאל קנטוני, גשיא הקהילות היהודיות באיטליה, שבא
קר איתנו ספר, שבפלורנץ (פירנצה) מתקיים עתה קונגרס
לגה הסוציאליסטית באיטליה, הרולד לסקי, ממנהיגי מפלגת
הס. י. באנגליה, נמצא שם כנציגם של פועלי ארצו. קנטוני אמר,
שהוא נססה להשפיע על לסקי להביאו אלינו.
יחי על חשיבות הדבר ושיגרתי מיד אל לסקי, באמצעות
קנטוני, קשה הזמנה לבוא אלינו.

במ. י היום השלישי לשביתה הרעב (לאחר למעלה מ-70
שעות-רעב) הודיעו לנו השומרים על מכוניות מספר הקרבות לשער.
החבר שר איים בהן הם: הרולד לסקי, קפיטן היל ועוד כמה
אנגלים, ד"ר. כוון, מר ברוק מן הג'ינצט, מושל מחוז להספציה
וממקד משטר המחוז. הכנסנו אותם לתא הצר ולסקי פתח לדבר.
הוא שמע: יכרינו שביתה-רעב וכו' להשפיע עלינו שנפסיק
אותה. בדבריו מ... להסביר לנו שמעשנו עלול להפריע לפתרון
בעיות-ההעליה, בדה. שלום, מוטב, איפוא, למען העניק, כי נרד
למחנה הגוח שסוד, כשבילנו בחוף; הוא מצדה, כיוון מפלגת
העבודה האנגלית, ממ. כי ישמיע את דבריו לטובת העליה לאי
והגדלת מכסת העולים.

אך אתם רשאים וי-גוד — אמר — הלא תבינו ששום
ממשלה בעולם אינה יכול להיכנע ללחץ ואף הממשלה הבריטית
אינה יכולה להרשות עליה. אשורות-כניסה.
הפסקתו האמרתיו לו, ש ית בידו וכי יש לנו רשימות עליה.
הראיתי לו את כרטיסי-העזר שהודפסו בעברית ובאנגלית, ובו
כתוב: נמצא ראוי ע"י נציג מוסדות הישוב לחזור למולדת
האסמכתאות. לכך: פסקים מתג. הצהרת בלפור והמנדט.
לסקי הרכיב את משקפיו קר את הכתוב בעיון רב והעבירו
לידי האחריים גם קפיטן היל, דש' בו' מהוה כולם — התעודה עברה
מיד ליד עד שחזרה אלי.

לסקי המשיך: עם כל אהדתי לכם — איני יכול להסכים לדרככם. בעלותי על האניה ראיתי אנשים מתעלפים. אתם — בפנותי אלי ולמשה כרמלי* — כמפקדי האנשים לוקחים על מצפונכם אתריות כבדה מאוד — את חייהם. מוטב שתאזרו בסבלנות ואם חיבתם שנים אחדות במחנות — חכו עוד חודשים מעטים עד שיושלם ההסדר עם הממשלה הבריטית.

ובנסתי שוב לדבריו: טעות בדרך. לא שנים אחדות חיצינו וסבלנו כי אם אלמנט שנה ולכן פקעו סבלנותנו. חזקא אותה סבלנות של חודשים מספר, שאתה דורש מעמנו — הסרה לנו. כאן נמצאים באי"כח של כ-1000 משפחות שנטבחו ונרצחו. הם ניצלו בנס וחקותם היחידה לחזור למולדתם.

ידענו כי אנגליה נלחמה בגרמנים והתפללנו לנצחונת קיוצו שמיד עם סיום המלחמה יחזרו לנו זכויות האדם. הנה אומד — חיי חופש במולדת. אך לא כן היה הדבר. בני עמים אחרים שוחררו וחזרו לבתיהם — אך אנחנו היהודים, נשארו במחנות והמשכנו להיות את חיי המחנה המאוסים והמשפילים. לא הורשינו לעבוד. היינו נידחים המקבלים קיצבה תדבה; הנה הדבר שלד חיצינו ימים על ימים, שבועות וחודשים?!

כמו כן דברתי על מדיניותה של הממשלה הבריטית, שהרשתה בתורת חסד מיוחד את כניסתם של 1500 פליטים לחדש לארץ-ישראל, בתנאי שהמלכים הערביים, יצירי כפיהם של הבריטים, יסכימו לכך...

אמרתי לו, שנוכחנו שאין לנו לסמוך אלא על עצמנו, ולכן התחלנו לעלות ארצה בספינות רעועות וכלי-שיט מכל המינים למען העמד את הממשלה הבריטית בפני עובדה קיימת; ולמרות הצי, המשטרה, הצבא ואוירתי הבריטים המוגעים בכוח את כניסתנו ארצה — אנו גוסיף ונעלה.

אשר לאחריות שנטלנו על עצמנו, אמרתי, שהאנשים בתרו בנו למפקדיהם ואם נקטנו בדרך של שביתת-רעב, אין זה אלא משום שאין לנו אמן בשום אדם ואין כנתנו כלל להשפיע בכך על הממשלה

* אחד הפלווים, מן הארצישראלים.

הבריטית. כל רצוננו הוא לזעזע את העולם ולפקח את עיניו על דרכה הנפסדת של הממשלה הבריטית.

המשכתי לדבר על מין נשק סודי, שבעזרתו אנחנו יכולים לנצח גם את הממשלה הבריטית: אחר המעפילים הציע לי התאבדות פומבית של אנשים על-ידי שער הנמל כאות מחאה על מעצרנו. כי מה נשאר לנו להפסיד, אם לא נורשת לעלות ארצה — לחזור למחנה?!

פניתי ישירות אל הנוכחים: שהיית מסכים אתה, מר לסקי, או מישהו מהנמצאים כאן, לחיות במחנה? איני יודע מה מוצאך, אך מתי הגיעה משפחתך לאנגליה?!

לסקי העיר, כי סבו הגיע לפני למעלה מ-100 שנה מפולין.

נתליתי בזה: והמתאר אתה לעצמך את גודלך לולא היה סבך מתגר לאנגליה? במקרה הטוב ביותר, לו היית בר-מזל, היית אולי אחד מאתנו! אחת התלטנו להמשיך במאבק בו התחלנו, עד שלא רק אנחנו נעלה ארצה, כי אם אחרון היהודים הרוצה לעלות ארצה יוכל לעלות. אין מי שיקבע את מספר העולים, אין מי שיחליט מי בינינו סבל יותר ומי פחות, מי יעלה השנה ומי בעוד שנים. אם נסכים לקצב העליה המוצע הרי יהיו אנשים שימשיכו עוד שנים להינמק במחנות. לא! כניעתנו תקל על הבריטים את ביצוע המזימה וזהו הדבר שאין ברעתנו לעשותו.

הרגשנו שהנוכחים הושפעו מדברי ונוכחו, כי הננו אגוד קשה לפיצוח. לסקי עצמו זועזע. הוא הציע שבפסיק את שביתת הרעב, עד שיתחזר לאנגליה ויביא את תוכן שיחתנו לחבריו.

במרים מפורט על תנאי הפסקת שביתת הרעב הגענו להסכם הבא: 1. א) המעפילים של האניה, פדה מתחייבים להפסיק את שביתת הרעב עד אשר פרופ' לסקי יפגש עם מר בויין* ויביא לפניו את דרישתם. זה יעשה פרופ' לסקי מיד לאחר שיתחזר ללונדון — לא יאוחר מן ה-19 באפריל.

* מיניסטר-התחן הבריטי בממשלת הלייבור, ששלח בכריטניה באותם הימים. בויין היה קצא קיצוני בהתנגדותו למתן ויתורים כלשהם במדיניות הבריטים כלפי הציונות.

ב) המעפילים מתחייבים להתנהג בסדר ובשקט במשך הזמן הזה ולקבל את עזרת האמריקן ג'וינט' בהספקת מזון.

2. קפיטן היל יתקשר מיד עם המפקדה הראשית ויקבל את הבטחתם:

א) לשיפור מצבם של המעפילים הנמצאים בלה'ספציה.
ב) הרחקת המשטרה מהאניה הנמל כל עוד לא יפרו הפליטים את הסוד.

ג) לפניה לשלטונות המתאימים בדרישה לשחרר את האיטלקים שנאסרו על הגשת עזרה לפליטים.

ד) לאפשר לפליטים להישאר בספינתם בלה'ספציה.

3. פרופ' לסקי מתחייב להציג את ענינם של הפליטים בפני מיניסטר החוץ הבריטי ויעשה כל מה שבכוונתו כדי לעזור למעפילים להיכנס לארץ ישראל. כן מתחייב הוא לסלגרף מיד את תוצאות שיתותיו למושל לה'ספציה.

לאחר שבאנו לידי הסכם אמיתי, כי עלי לקבל את אישורם של ראשי קבוצות המעפילים, יצאתי וחזרתי בעבור דקות עם כמה מעפילים מראשי הקבוצות. לסקי וקפיטן היל אישרו בפניהם את תנאי הספקת שביתת הרעב. לסקי הצהיר הגיגית: אם לא תבואו על סיפוקכם — אנני לכם גלויות להילחם בבל כוחותיכם על זכות קיומכם — ואני אלחם אתכם.

בספינה אחרת של גמל לה'ספציה חיתה עוגנת ספינה אחרת ששמה פניניצה/ אשר גם היא נקנתה עלידינו. תחילה היה בדעתנו להשיטה מיד לאחד הפלגות, פדה/ וכבר נעשו בה הכנות להתאימה לכך — אך לאחר שפדה/ נתפסה, התגלתה גם היא והחרמת.

המר"ם עם לסקי בראה בעיני ברגע מתאים גם להצלת פניניצה/ מן ההחרמה. בין היתר טענתי כי הצפיפות ב'פדה/' גדולה מאוד, היינו מוכנים אמנם לקבל עלינו צפיפות זאת לימים מספר שבועות לארץ. אך עכשיו משושארנו שהים כאן — צפויה לנו סכנה של מחלות; אנו רואים מתובתנו להביא את פניניצה/ ולהעלות חלק מהנוסעים עליה. דרשנו גם את התורת המון המשדר, שהיו מועדים לפניניצה/ שהיו במספנתו של ברוצקי והחרמו.

לל... הליץ על כך בפני הקפיטן היל והלה הבטיח לטפל בדבר במפקדה.

הצגת לסקי בפני המעפילים כולם וסיפרתי להם על החטכם. שירת ה... פרצה מפיות האנשים. שביתת הרעב נפסקה.

עם גמר שביתת הרעב ופתיחת שערי הנמל יצא יהודה למילגו, וראה בפנישתנו סיפורי בהתעוררות רבה את פרטי המאורעות.

בתום סיפורו הציג ש... ירט ואני נצטרף אליו ללה'ספציה. מונדק נשאר בינתים לטיפול בעניני שונים במילגו. הסתרגו, איפוא, את הגיפ עם העוקבי של יחידתנו המילגו, באחד ממחסני הסתר שהיו ים לאנשי "עליה ב" — ואנו פ... מעלינו את מדי הצבא ולבשנו יים אזרחיים, שהמציאו לנו אנשי שבמקום בכיסי הבגדים הללו, ש... לנו, כבר היו מוכנות תע... זרחות מזויפות של פליטים, כבי... ואנו שינונו לעצמנו את זחות החדשה הוודעינו לפיה.

במ... יתרו של יהודה הגענו עמו ל... ות בלה'ספציה, ופגשנו בשני המלווים... הכחולים. הכחולים... ופקדו על ליווי העולים בדרבם בים ארצות... כרמלי... פלדמני... פטר... בשהגענו לאניה היתה בה, כמוכן, מתי... הדריכות של שביתת הרעב והמאבק וההתפרקות שלאחר הנצחון.

יהודה מינה אחי לשמש מפקד על אנשי האניה ואת דוברט — אחיאי על חלוקת המזון בה. שהיגו במקום כשבועיים ועזרנו עלי-ידו עד יציאת האניות.

זה סיפור סיום הפרשה כולה — אף הוא מפי יהודה: "אחרי שביתת הרעב החחלנו מארגנים את ההיים על הוציף מתוך ציפיה לקראת הבאות.

"קראנו לאניותנו בשם דב חו' וצבענו את השם על דפנות הספינה. מחצית האנשים הועברו לאניה פניניצה/ שקיבלנוה לידינו, ובטכס הגיגי הונף גם עליה הדגל העברי והיא כונתה בשם אליהו גולומב/. צבע מבין המעפילים הכין שלט גדול, בעברית ואיטלקית, שגשא את הכתובת, שער-ציון/ והוא נתלה מעל לשער הראשי של הרציף. הכינונו חותמת דואר בעברית ואנגלית: "ספינת המעפילים, פדה—דב חו'". ותחתנו בה את כל המכתבים שנשלחו עלידי המעפילים.

הג'וינט' החל מספק לנו מזון הקימ' מדפים — אחד
 ח כללי השני למטבח לתודים : אהלים למגורים חדרי
 וכר.
 זשש מחלות מחמת גליפות נקטנו באמצעי זהירות. וכל
 האנ' בניהם חזר עברו חיטי יסודי.
 פ' לקבל המבדק הבא מהצירות הבריטית בדומא
 למושל : בית דרך הקונסול בנוואה :

שוחת עם מיניסטר החוץ כנגיעו ללונדון. המיניסטר לומד
 הבעיה ויודיע את החלטתו תוך השבוע הבא.
 מרניש את השיבות ההחלטות ומפציד להמשיך את ההסכם
 שבינו ובין תודים עד שבוקן יודיע את החלטתו.
 הוא מבקש להודיע שבקשתו להמשכת ההסכם היא כקשה פרטית.

המבדק נשלח גם למפקדת הבריטית הראשית בקאודרטה.
 בהתקרב חג הפסח החלטנו לחוג אותו כבני-חורין.

הג'וינט' סיפק לנו מצות ויין, ולא חסרנו דבר לסדר פסח. עובדי
 הצי האיטלקי סידרו, בפקודתו של אדמירל מאוג'ידי (מפקד הימיה
 באיחוד זה, שנחמנה אחיכ לראש הימיה האיטלקית, שלא אהר את
 האנגלים הבלית את אהדתו לנו), תאונה השמלית נהדרת על הרציף
 השאלו לנו ספסלים ושולחנות. השולחנות כוסו במפות לבנות.
 הרציף לבש פני חג וגם דמקול הותקן בו. החמנו אורחים רבים :
 מושל המחוז, מפקד המשמרה, נציגי התושבים ונציגי העתונות. אנשי
 האניה התקשטו במיטב בגדיהם, כדי לערוך את הסדר.

את הקושיות שאל צעיר המעטילים, הביב'הספינות, יענקל'ה בן
 השמונה, ואני עניתי, עבדים היינו, כשאני משלב בפרשת יציאת
 מצרים הקדומה את פרשת יציאת-אירופה של ימינו ומפיה את האמונה
 בנצחוננו הקרוב.

באותו מעמד ענדתי את אות התצטיינות, מעשי ידיו של אמן
 יהודי איטלקי לשלושה מבין הנוכחים :

האות הראשון ניתן למשה כרמלי, על אומץ הלב שגילה בהיתפס
 האניה למרות היותו לבדו לא הפסיק לתבוע את העלאת האנשים על
 האניה עד אשר הצליח בכך.

השני — לאלברטו ג'ירוני — קצין המשטרה האיטלקי, שנאסר
 בגלל גילוי אהדתו אלינו ורשישותו התקיפות להחרגו.
 השלישי — למעפיל הצעיר אריך אובדורסה על נאמנותו ועוז
 דוחו בעת הצום.

האנשים בילו את ליל הסדר בשידה ובדיקודים עד אור הבוקר —
 ויהודי לה'ספציה. המעטים שנוכחו בסדר התרגשו מאוד להודינות
 בלתי-רצולה זו שניתנה להם — להמצא בתג בין יהודים.

הואיל ובמשך כל הזמן ניסו האנגלים להסיר מעליהם את
 האחריות למעצרת של האניה, בסענה שאין זה ענין בריטי, וכי
 השלטונות האיטלקים הם הם האחראים למה שאירע, פנינו בענין זה
 למיניסטר הימיה האיטלקי, שמא ימצא שם סדק לחמיקה, אבל
 קיבלנו ממנו את החשובה הבאה, דרך מסקר נמל לה'ספציה :

נא להודיע לבעלי הספינות, שהי' הפניציה' שהפלגת הספינות האלה
 אינה תלויה במיניסטריון זה, כי אם בשלטונות בעלות-הכוח'.

מאז נסתיימה שביתת הדעב היו מבקרים אותנו מדי יום ביומו
 עתונאים מארצות שונות : אנגלים, אמריקאים, צרפתים ושוויצרים וכר.
 ערכנו להם שיחות הסברה, בהן תהדרנו לעולם את שאלת אניתנו
 ובעית הצירות בכללה.

תושבי לה'ספציה עצמה, שתמכו בנו במאבקנו, ערכו ביקור-
 ידידות אצלנו ונדקמו בינינו יחסים טובים.

גם מושל לה'ספציה ביקר אצלנו ביקור רשמי. הוא בא כדי
 לחביע לנו את אהדת ממשלתו. למחרת ביקורו שלחנו לו מכתב
 תודה, ובו כלולה הצעה, כי ספינתנו, לאחר שתגיע אדצה, תחזיר
 שבויים איטלקים הנמצאים עדיין במחנות השבויים באי, שלא הוחזרו
 לארצם מחמת מחסור באניות.

מכתבנו זה התפרסם בהבלטה רבה בכל העתונות האיטלקית
 והוסיף אהדה לנו ולמאבקנו.

בינתיים עשינו כל ההכנות להפלגה, אך בלבנו חששנו מפני
 עיכוב טכני להפלגה רשמית, שהרי ספינותינו היו ספינות-משא וקאלו
 לא היו רשאיות להסיע נוסעים.

כדי למנוע תקלה אפשרית זאת מראש, פניתי למשרד הרישום

בלהיספציה בבקשה לאשר רשמית שספינותינו הן ספינות-נוסעים.
נעמה לי מאוד התרגשותו של המהנדס הוקן הממונה על משרד
הרישום בהצהירו, כי יעשה כל שבידו לעזור לנו למען יבוא הקץ
לסבלנו: אף אילו ביקשת ממני לאשר שספינותיכם אלו הן כנסיות
צפות.

„האישור ניתן, אלא הנה רדנו.”

בינתיים — יום רחוק יום, וכבר כשלושה שבועות עברו מאז
הפסקנו את שבת-הרעב. נודע לנו כי בדעת הממשלה הבריטית
להרשות החדש את עלייתם של 680 מאנשינו, ואילו האחרים ישארו
וימתו עד הקצבת מכסת חדשה של רשיונות-עליה שהיו ניתנים
בד קפוצה של 1500 לכל החדש.

מיד שלחנו את המברק הבא ללסקי:

היכינו בסלגות למעלה משלושה שבועות על הרציף הוך תקוה שהחלטת
הממשלה הבריטית תהיה נדיבה. היתה לך הזדמנות ליאוז כי אין כל
אפשרות לחלק את האנשים שסבלו באופן שזה לשתי קבוצות.
כבר הודענו לך שבירינו בלהיספציה שתי ספינות. השלטונות האיטלקיים
נתנו את אישורם שהן מתאימות להסעת נוסעים.
נהיה אסירי חרה אם תעשה מאמץ לשבוע את הממשלה לתת פקודת
הפלגה לשתי הספינות ביתר ובה יושם קץ לסבלנו. שאם לא כן נאלץ
להחלים על הפלגה ללא אישור הממשלה.

העתק ממברק זה העברנו לשגריר הבריטי ברומא.

כתשובה קיבלנו מלסקי את המברק הבא:

אחרי עיון ממושך וקפדני אני חושב שהממשלה הבריטית טיפלה
בנדיבות ובאהרה כבעיתכם ולכן אני תובע מכם בתקישות לקבל ההצעה.
ריוח הזמן שבין העלגה שתי הקבוצות יהיה קטן. הסוכנות מאשרת את
ההסדר במלואו.

בסירובכם ובהתנגדותכם מחומרת ההתחשבות הנכם מסכנים את מצבם
של פליטים אחרים. עליכם לזכור שיש לכם גם חובה כלפי עצמכם ועל
כן אל תרחו את ההצעה ההגיונית הצודקת.

„ענינו לו במברק שאנו לא נתפלג ולא ניסדר.
קיבלנו מברק שני ממנו, דרך מושל להיספציה:

„העברנוא לפליטים בלהיספציה את הודעתי הבאה: אני מקוה שנוסעי
פדה יקבלו את הצעת הממשלה הבריטית. זהו נצחונם המומרי הואיל
והיא מבטיחה למרות השיטה הקודמת (הלוונה) מניעת האפשרות ממפעילים
שנתפסו להגיע ארצה) את באם ארצה. אני מברכם לנצחונם ומאחל
לאיתם נסיעה צלחה.”

„קיבלנו גם מברק מחברינו בארץ ובו נאמר: — — כחוצאה
מהמורם עם הממשלה יעלו מיד 670 ממפעילי להיספציה. 100 במשך
החדש. השאר בחדש הבא. צום הנבחרים * בפסק. כולם מרגישים
בטוב המערכה על פדה הסתיימה. אולם היאבקות על העליה והחירות
תימשך — — —”

„ובהמשך המברק הודעה על כי אגמי (משה אורבך, שפעל
ברומניה), מתאבק קשה על הוצאת 1700 איש בשבתאי' (הספינה
ע"ש שבתי לזינוסקי). הוא מקוה יום-יום להמלגה.
„השבנו על כך במברק לברגוריון (אבי עמוס), משה שרת (בן-
קדם) ולמוסד לעליה ב'.

„אל: אבי-עמוס, בך-קדם, ארצי. מס. 23.00 21.4.46 48

מאת: אלון

המברק 47 מאת ארצי מעורר השתוממות. היכן הקוממיות שהנכם מטיפים
לה. אנו שתחנו בסאבק רציני והעלינו את הסרובלסה של השרדיים
לפדום רציני.

סירבנו לרדף על סרטיסיקטים והסברנו כי אנו איננו רוצים לדעת
ולשמע על איום סחפיר של מכסה. כל יהודי ושאי לעלות ולהעפיל
כספינותינו.

בשלב הנוכחי יש הבנה מלאה לענייננו ואנו בטוחים בנצחון מלא. לשם
מה התנהל משאומתן בירושלים, שנגמר בהמעטת ומתונה. והמחליש
אתנו?

* מנחיגי הישוב המשיכו את הצום, גם אחרי שנפסק צום המפעילים,
למעלה ממאה שעות, לרבות לילה-הסדר — עד שנתקבלה ההבטחה מממשלת
בריטניה להעלות את עצורי „פדה” ארצה.

הודעתי היום במברק ללסקי, באמצעות הצייר הבריטי בולמא, כי לא בא בחשבון כל ויתור מצדנו.
מאת לסקי קיבלנו בקשה לחכות עד סוף השבוע להחלטה בין המחננים ברצינות בענין.
לידיעתכם: כל הודאה לויתור לא תתקבל עליי האנשים הרואים את עצמם כחלוצים של כל היתר.
ביקשתי מכם להחזיע לשלטונות בני נוסעי, פדה—דב הרוז אינם מובנים לחכות אפילו יום אחד לאחר ההסכם המוארך של לסקי איתנו.

בשיחה טלפונית עם משה שרת, שהיה אז בשביצורה, בישיבת הוועדה הצינתי, הסברתי את סיבת התעקשותנו וכי בטוח אני בנצחוננו אם לא נותר.
במצב עיניים זה הודיענו כי שאול אביגור נשלח אלינו, על-מנת לברוק עמנו את הגורמים לנצחוננו זה. ידעתי מיד שבואו יהיה לנו לברכה, ואכן, הוא שכנע את חברי הוועדה-המועל הצינתי, שהדרך בה נקטנו היא נכונה והסביר להם כי זהו, דרך חדשה של עליה ב.
על מברקנו הקודם קיבלנו מהארץ תשובה במברק הבא מיום 24.4:

אל: אלון
מאת: ארצי

1. הממשלה לא נענתה לדרישתה של הסוכנות להעלות החדש למעלה מ-678 ממצמלי, פדה. בינתיים הרעברו טלגרפית לדייר גבון 678 הרשיגות.
2. במברקנו מ-47 במלים שהמלכה נסתיימה — הכונה היתה למערכה הישוכית. הסכרה במברק המשותף של היום.
אנו אתכם בהמשך מאבקכם העקבי.
3. הכרחי שתמצאו לנו ידיעה תכופת על צעדיכם הבאים ועל המצב.

עוד באותו היום השבנו במברק הבא:

אל: ארצי
מאת: אלון

לידיעתכם: קיבלנו בחזרה נוסף לספינה, דב הרוז את הספינה, פיניציה, ושתייה עגונות אחת עליי השגחה ברציף שערי-ציון בלה-ספינה וכשדגלינו הלאומיים מתנוססים על התרנים. הספינה, פיניציה נקראת מעתה, אליהו

גולומב. אני מכין את שתיית ההפלגה, בכדי שכל אלף וארבעת עשר איש יסעו ביחד כפי שהתלטנו בתחילה. שתי הספינות, דב הרוז, ואלהיו גולומב תבואנה ביחד ארצה.

אחרי ימים נוספים של מרמ קיבלנו ב-28 לחודש מברק מהצירות הבריטית ברומא: —

אין התנגדות לנסיעה כל הקבוצה כולה, בתנאי שתחייבה, שהאניה לא תגיע לאי לפני הרוז במאי. אנניע ללה-ספינה כיום ראשון בשעה אחת. סדרו פגישה עם המושל. דרישת שלום.

בנסף

קצין-המפורטים של הצירות הבריטית.

נמצאנו הפלגת שתי האניות על אלף מעפיליהן אושרה!
עתה החל עוד מרמ עם הצירות הבריטית על הדרך בה ייעשו הסידורים הפורמליים לנסיעה. הצירות עמדה על כך שיחזקו סרטיפי קטים לעולים. גם לכך התנגדו והמשכנו לסעון את טענתנו הישנה, כי איננו מכירים במקרה-וממכר מסוג זה. אם יש ברצונם להוריד את מספרנו מאיזה מספר שהוא שהם קוראים „מכסת עליה” — אין זה מעניינו. אנו מסתפקים ברשימות-עליה המוצאים לנו עיי מוסדותינו היהודים.

עמידתנו התקיפה הביאה את האנגלים לויתור גם בגקודה זו. הוסכם שהסוכנות-היהודית תאשר את זהותם של האנשים, עיי מתן הערדות מיוחדות.

אחרי שקיבלנו את הרשיון הרשמי להרים עוגן ולהפליג תופיע באניה מפקד-הנמל ותביא את חלקי-המוע שנלקחו בשעתו עלי-יד. הדינו לו על טרחתו ותשומת-לבו אבל הראינו לו, כי המנוע פועל כבר, וסיפרנו לו, כי ימים אחדים לאתר שתחלקים הצאו עלי-יד, הצלחנו להעביר פתק לגנראה ובו בקשה, שיטפוק-לנו משם את חלקי-החילוף החסרים. החלקים הגיעו אלינו והתאמנו אותם למכוניות. לא יקשה לתאר את תמהונו והתפעלותו, שאפילו לא ניסה להעלימם.
הידיעה על הצלחה המאבק גפוצה בסביבה ועוררה התלהבות בקרב האיטלקים. מספר המבקרים אותנו לברכנו היה כליכך גדול, עד שהדבר הכביד על החיים ברציף.

באחד במאי הוזמנו לתהלוכה הכללית של פועלי להיספציה, אך הודענו כי אין אנתנו עוזבים את הרציף עד גסיעתנו לאיי. ערכנו מספק הגיגי ותהלוכה על הרציף שלנו, ומשלתה של פועלי להיספציה ביקרה אותנו כאן.

ישראל ליברטובסקי ושלחבת פרייר, וכן אחדים מנהגי השירה שהתחמקו ונתפשו — ישבו בכלא. מיד יוסף גומיאס (כיום המפקח הכללי של משטרת ישראל), מפקד יחידת התובלה, אשר רוב הנהגים נמנו עליה, הועמד לדין.

לפני ההפלגה שלחנו מברק למפקד הראשי בקאנריה בו אנו מבקשים לחון את הפמלים האיי הנמצאים במאסר בעון הושיטם לנו יד לעזרה. ובהתחשב בעובדה שהממשלה הבריטית החליטה לזכותנו, נהיה מאושרים ברגע שמחתנו הגדולה, אם נדע, שאיש אינו סובל בגללנו ושכל הענין הסתדר בהקפידנות. ואכן, הסיום העליון לא אחר לבוא — אנשינו שוחררו וכן שוחררו גם ארבעה האיטלקים שנאסרו בקשר לגסיעתנו.

ההפלגה נקבעה ל-8 במאי. ערב ההפלגה הביעה ממשלת איטליה את אהרתה למאבקנו עיי שיגור מכתב רשמי אלינו שבו מודיעה לנו מספקדת הנמל בלהיספציה על ויתור לגבי תשלום מס-הרציף (בעד מים וחשמל), המגיעים מאתנו בעד ימי שהותנו בנמל. משלתות של נציגי מפלגות, עתונאים, חברי הקהלה היהודית וסתם אישים הגיעו לנמל. בטכס הגיגי נפרדנו מהם והודינו לכל אלה שעודו לנו. "לקול צלילי, התקרה' הרימו שתי הספינות את עגניהן והפליגו לדרכן. מטדתנו הושגה. כשלוך הנסיעה החשאית הפך לנצחון של מאבק ציבורי ופומבי על זכות העליה היהודית לארץ-ישראל — מאבק, שהוד עורר אף אזנים ערלות ואטרמות".

לאחר שהפליגו האניות ונעלמו מן העין, נחפזנו לזכרם האני, וחזרנו למילנו. מתדק, שמצבו נשתפר בינתיים, נצטרף עתה אלינו ויתדיו תורנו ליחידתנו, לבלגיה.

אגב, כאשר הגיעה ליצחק לוי, לפריס, הודעתנו על התאונה שאירעה לנו בדרכנו עם הסנדר, יצא מיד לאפקני ושהה שם עם הפצועים ימים מספר, טיפל בהם ודאג לצרכיהם, עד שהרוסא הרשה

להעביר אותם לפריס, ומשם, אחרי טיפול נוסף, נשלחו ליחידותיהם. המשפחה הצרפתית שטיפלה בפצועינו במקום סירבה לקבל גמול על טיפולה בפצועים, ויצחק שלח להם אחרי-כן מזכרת-תודה מפריס.

בשובי לגרודי קיבלתי מהגנניה לבנון, שמילא את מקומי ותפקידי כסרג'נט-מיגור בכל פעם שנעדרתי מן היחידה בגלל המאורעות הללו, דו"ח על מה שאירע בהיעדרי. בחקופה זו — שנמשכה הפעם כחודש ימים — החלו לצאת לאיי הקבוצות הראשונות של החיילים שעמדו להשתחרר מן הצבא לפי נפתח-נקודות מסוים.

אלימ ישראל כרמי

בדרך לוחמים

מבא הגנה לישראל
הוצאת מערכות-

1968